

KANUNÎ SULTAN SÜLEYMAN'IN VEZİR-İ ÂZAMI MAKBÛL VE MAKTÛL İBRAHİM PAŞA PADİŞAH DÂMADI DEĞİLDİ

Ord. Prof. I. H. UZUNÇARŞILI

Menşei hakkında muhtelif rivayetler zikredilen ve Pargalı¹ olduğu kuvvetle tahmin olunan makbûl ve maktûl İbrahim Paşa, küçük yaşta esir edilerek İkinci Bayezid zamanında İskender Paşa tarafından aynı yaşta olan *Kefe* Sancak beyi şehzade Süleyman'a verilmiş ve onun hizmetinde yetişmiştir².

Tarihlerde görüldüğü üzere Sultan Süleyman'ın on üç sene tam bir salâhiyetle vezir-iâzamlığını yaparak onun Doğu ve Batı seferlerinde mühim başarıları görülen ve (Serasker Sultan) unvanını alarak bir hükümdar gibi hareket eden İbrahim Paşa, nihayet aleyhdarlarının entrikaları ve kendisinin de bazı şişkin halleri neticesinde *Irakayn* seferinden dönüşte 942 h 1536 m'de Ramazan ayının yirmi üçüncü çarşamba gününde iftar için saraya dâvet olunarak avdetine izin verilmemiş ve o gece sarayda boğulmak suretiyle hayatına son verilmiştir.³

Benim bu yazımda maksadım memleketin iç ve dış işlerinde idare ve siyasetiyle değerini göstermiş olan İbrahim Paşa'nın tercümei halinden bahsetmek olmayıp onun tamamen halledilemeyen ve şüpheli üstünde muhafaza eden ve ekseriyet tarafından Pâdişah damadı olduğu kabul edilen durumudur. Yâni İbrahim Paşa, damad mıdır, değil midir? şüphesi hakkında bir tetkiktir.

İbrahim Paşa'nın muasırı olan tarihlerde⁴ bu zatın, damatlığı hakkında hiç bir kayıt yoktur. Bilhassa İbrahim Paşa'nın tezkirecisi

¹ *Parga*, eski mülkî teşkilâtımızda *Yanya* vilâyetinin *Preveze* sancağında Yunan denizi sahilinde *Paksos* adası karşısında bir kaza merkezi idi.

² Arthüs Tomas (Halkondil zeyli) fasıl 27 s. 532-536.

³ Arthus Tomas, ölümünü müteakip mallarının müsaderesinden bahsettikten sonra "bedbaht zevcesine mihrinden başka bir şey verilmedi" diyor.

⁴ Celâl zâde'nin *Tabakat ül Memalik ve Derecat ül Mesâlik* isimli tarihiyle *Lütfi Tarihi*, Âli'nin *Kühûlahbarı*.

ve sonra Reisülküttab ve Nişancı olan Celâl zâde Mustafa Çelebi, Paşa'nın en yakini ve en çok İtimad ettiği adamı olduğundan aşağıya nakledeceğimiz *Tabakat ül Memâlik* isimli eserindeki kayıttan anlaşılacağı üzere damatlığı hakkında bir İma dahi olmadığı gibi zevcesinin de saltanat hânedanı'na uzaktan veya yakından mensubiyetine dair de bir mütalea zikredilmemektedir.

İkinci elden olan *Âli, Peçevî, Solak zâde, Mir'ât-ı Kâinat, Ravzat ül ebrar, Enderunî Ata* tarihleriyle *Hadikat üz Vüzera*'da da damatlığa dair bir kayıt olmayıp yalnız *Müneccimbaşı* (C 3 s 481) İbrahim Paşa'nın 930 h 1524 m'de damatlığı için sûr-ı hümayun tertip olunarak Pâdişahın *Atmeydan*'ındaki İbrahim Paşa sarayına gittiğini beyan ediyor. *Hammer tarihi* de (Ata Bey tercümesi c 5 s 41) mehzaz göstermiyerek İbrahim Paşa'nın, Pâdişahın hemşiresini aldığını zikrederek düğün hakkında tafsîlât veriyor.

Ben, Osmanlı tarihinin ikinci cildinin birinci basımında, İbrahim Paşa'nın, Yavuz Sultan Selim'in kızlarından Hatice Sultan'ı aldığını beyan etmişim. Benim kitabımdan nakil yapanlar⁵ İbrahim Paşa'nın zevcesinin Hatice Sultan olduğunu göstermişlerdir; halbuki bu hususta ben yanlışmış ve yanıltmışım, şimdi bu yazımla o yanlışlığı da düzeltilmiş olacaktır.

Topkapısarayı kütüphanesinde Yavuz Sultan Selim'in torunu Osman Şah Bey'in 945 Şaban 1539 m tarihli vakfiyesini tetkik ederken babasının İskender Paşa ve annesinin de Hanım Sultan olduğunu görmüş ve bu sultanın, Yavuz'un adını bilmediğimiz bir kızı olduğunu zannetmişim. Osman Şah Bey, validesinin vasiyyeti üzerine İstanbul'da *Koğacı Dede* mahallesinde yaptırdığı cami ve medresenin *Kızılcamusluk* diye maruf olduğunu ve medresenin Hatice Sultan medresesi diye tanındığını, Nev'î zâde Atayî'nin Şakayik zeylinden öğreniyoruz⁶. Buna göre Yavuz'un kızı Hanım Sultan denilen Hatice Sultan'ın İskender Paşa zevcesi ve Osman Şah Bey'in validesi olup İbrahim Paşa ile hiç bir münasebeti olmadığı meydana çıkıyor.

Hatice Sultan'ın İbrahim Paşa'nın zevcesi olmadığı anlaşılınca, rivayet edilen zevcesinin kim olduğunu aramak icap etti.

⁵ İslâm Ansiklopedisi'nde *İbrahim Paşa maddesi* ve İngilizce *The Structure of the Ottoman Dynasty A. D. Alderson 1956*.

⁶ "Hatice Sultan medresesine ki hâlâ Kızılcamusluk demekle mâruftur müderris olmuştu" sene 971.

Bunun üzerine İbrahim Paşa'nın en yakini ve mahrem-i esrarı olan Nişancı Celâl zâde Mustafa Çelebi'nin *Tabakat ül Memâlik* adlı mühim tarihini dikkatle gözden geçirdim. Orada damatlığına dair hiç bir kayıt görülmedi. İbrahim Paşa' evlenmek istediğinden Pâdişahın müsaadesini istemiş. Sultan Süleyman bu arzuya muvafakat ederek düğüne geleceğini de vâdetmek suretiyle İbrahim Paşa'yı taltif etmiştir. Bu hususta Celâl zâde şunları yazıyor⁷:

“İbrahim Paşa'nın necm-i tâlii ufk-ı saadette طلوع tulû edip sipihr-i sadaretin mâh-ı tâbânı, gülistân-ı vezâretin serv-i hırâmân' oldu. Lâbüd emr-i tezevvüç ve izdivaç şîâr-ı din-i hidayet revaçta olup sünnet-i seniyye-i sahib ül miraçtır. Hâtır-ı atıraları bu hususa mâyil olup izz-i huzur-ı pâdişâh-ı mevfur ül hubûrdan isticâze ettiler. Hüsn-i icazet-i hâkanî daire-i kabulde vücud bulup sûr-ı pür sürurü zât-ı saadet âyatlarıyle teşrif etmek mev'ud oldu..”

Bunun üzerine *Atmeydanına* nâzır, İbrahim Paşa'nın mülkü olan sarayda hazırlığa başlandı. *Atmeydanı* müzeyyen çadırlarla bezendi ve Mehterhane-i Hümayun önündeki otağ-ı pâdişahî için yer hazırlandı ve taht kuruldu. 930 senesi Receb ayının on sekizinci günü (22 Mayıs 1524) düğüne başlandı. Pâdişahı dâvet için ikinci vezir Ayas Paşa ile Yeniçeri ağası, yeniçerilerle saraya gidip Sultan Süleyman'ı düğüne okudular ve düğünün ondördüncü günü yâni 930 Şabanın ikinci günü (5 Haziran 1524) ikinci zamanı Pâdişah iki sıra yeniçeriler arasından geçerek kendisi için hazırlanan otağa gelip oturdu, merasim yapıldı ve geceyi orada geçirdi.

Asıl ana kaynak olan *Tabakat ül Memalik*'te İbrahim Paşa'nın kimi aldığı zikredilmediği gibi, *Padişah*'ın da bir tavsiyede bulunduğu dair işaret yoktur ve oradaki kayda göre İbrahim Paşa kendi arzusuyla evlenmiştir.

O devrin vezirîâzamlarından Yavuz Sultan Selim'in kızı Şah Sultan veya Şâhî Sultan'ın zevci Lütfi Paşa da.

“Sene 930'da bu yılda Sultan Süleyman “İbrahim Paşa'yı everip âli düğünler eyledi; şöylekim kalemlerle tahrir ve dillerle takrir olunmaz” demekte⁸ ve damatlığı hakkında hiç bir şey zikretmemektedir. Müverrih Âli⁹ *Tabakat ül Memâlik*'i hülâsa et-

⁷ *Tabakat ül Memalik ve Derecat ül Mesâlik (Topkapı sarayı kütüphanesi numara 298 varak 91.*

⁸ *Lütfi Paşa tarihi matbû nüsha s. 316.*

⁹ Âli basılmamış kısım (kütüphanemizdeki nüsha varak 6 b).

miştir. *Peçevî tarihi* de yine Celâl zade'nin bazı yerlerde ibarelerini aynıyle nakil suretiyle düğünü anlatmış Solak zade ise (s 446) *Peçevî*'yi heman aynile almıştır.

Görülüyor ki İbrahim Paşa'nın evlenme işini Celâl zade yazmış diğerleri ondan ve birbirlerinden alarak kaydetmişlerdir; hiç birisi de Pâdişahın kız kardeşiyle evlendiğine dair bir işaretle bulunmamıştır; yalnız Müneccimbaşı, İbrahim Paşa'nın damatlığından ve düğününden bahsetmiştir.

Benim tahmin ettiğime göre pek mükellef olan ve günlerce süren bu düğünün ehemmiyetinden ve halk tabakasına kadar verilen ziyafetlerden ve pâdişahın da düğüne gelip bir gece kalmasından ve belki de bütün masrafların Pâdişah tarafından yapılmasından dolayı bunun ancak bir Sultan everme düğünü olabileceği zannedilmiş olmasından ileri gelmiş olmalıdır. Daha aşağıda bahsedeceğimiz gibi İbrahim Paşa'nın 940-942 senelerinde (1533-1535) ve İran seferinde bulunduğu sırada zevcesine gönderdiği mektuplarda ve zevcesinin mektuplarına karşı verdiği cevaplarda bu hanımın Sultan olduğuna dair ne mektubun elfazında ve ne de mündericatında hiç bir kayıt yoktur.

* * *

Şimdi İbrahim Paşa'nın Topkapı sarayı arşivinde 5860 numara altında zevcesine göndermiş olduğu mektuplara bakalım. Bu numara altında onbir mektup var. Bunlardan birisi evlendikten dört ay sonra 930 zilhiccesinde (1524 Ekim) deniz yoluyla *Mısır*'a gittiği sırada *Gelibolu*'dan hareketi esnasında yollamış olduğu ilk mektuptur. (*Hazret-i Hatun ül muazzama*) başlığıyla yolladığı mektubunda derkenar olarak "*Kayın anama selâm ve dualar ederiz*" deniliyor. İbareye göre hayatta olan kayın validesi her halde bir sultan anası değildi.

Paşa'nın diğer mektupları İran seferine giderken *İznik*'ten başlayarak *Halep*'de bulunduğu ve Doğu Anadolu'ya hareketi esnasında ve harp sahalarından yollamış olduğu ve başarılarından bahsettiği mektuplardır. Bu mektupların tarihleri yoksa da İran olaylarına nazaran 940 ilâ 942 Hicret seneleri (1533-1535) tarihindedirler. Mektupların elkabı (*Hazret-i Hâtun ül muazzama*) veya (*Hazret-i canum sevdiğim gözleri güzel*) ve (*hazret-i hanum dahi sevdiğim*) ibarelidir.

İbrahim Paşa'nın Mehmed Şah isminde bir oğlu olmuştur. Mektuplarında "*gonca-i gülzâr-ı şadımânî ve meyve-i bâğ-ı zindegânî Mehmed Şah'ın gözlerinden öperin ve hem anasının iki gözlerinden üperin*)

veya (*Gözüm nurlu Mehmed'e selâm ederim*) ve yahut (*Oğlum Mehmed Şah'ın iki gözlerin öperim*) vesaire gibi.

Mektuplardaki Şah tâbiri dolayısıyla bazıları, çocuğun Sultan zade olması ihtimalini ileri sürüyorlarsa da Şah tâbiri o tarihlerde ve hattâ daha sonraları şahıslar hakkında kullanılır bir tâbir olduğundan bunun Sultan zade demek olmayacağı meydandadır.

İbrahim Paşa'nın mektupları arasında uzun bir mektubu dikkati çekmektedir. *İstanbul'*dan zevcesinden aldığı mektupta, zevcesi, valide sultanın vefat ettiğini fakat kendisine (yâni kocasına) danışmadan tâziyet için saraya gittiğini beyan ile Paşasından özür dilemiş. Kanunî Sultan Süleyman'ın validesi Ayşe Sultan 940 ramazanının dördünde (19 Mart 1534) vefat ettiği için İbrahim Paşa'nın hanımının mektubunun tarihi yine ramazan ayı içinde olmalıdır.

İbrahim paşa'nın zevcesi olan bu hanım, hakikaten Yavuz Sultan Selim'in kızı olmuş olsa idi saraya tâziyete gittiğinden dolayı kocasından özür dilemeğe hacet yoktu. Vefat eden valide sultan onun hakikî validesi olmasa bile üvey validesi demektir.

İbrahim Paşa, zevcesine gönderdiği cevabî mektupta tâziyet için saraya gitmesinden dolayı memnun olduğunu, şayet gitmemiş olsa idi büyük bir hata olup pek ziyade üzüleceğini şu suretle beyan etmiştir :

“Mektub-ı şerifinizde cennetmekân firdevs âşiyân merhume vâlide sultan hazretlerinin vefatına varduğunuz için bu canibten özürler dilemişiz. İmdi hak alim ve âlemdir ki bu vakıa olaldan beru bu mektub-ı şerifiniz gelinceye değin her gâh bî huzurdum ki nagâh varmamış olasız deyu hatırımda bir azim teşviş olmuştu... Bu mektubunuz gelip varduğunuz malûm oldukça yüreğim yerine gelip size şol kadar dua eyledim ki beni Hüdavendigâr hazretlerinin izz-i huzurlarında bir asıl hicabtan kurtardunuz; eğer varmamış olaydunuz huzur-ı şeriflerinde bu hicabın altında kalıp daima şermende olmaksan hâli olmazdık; zira bu bir halettir ki hiç bir nesneye benzemez, sadakat ve mürüvvet ve adem-i muhabbet bununla malûm olur..”

İbrahim Paşa'nın zevcesi aynı tarihli mektubunda şehzadelerden ve harem-i hümayun taallûkatından birisi hasta veya ölecek olursa tâziyet veya hatırlarını sormak hususunda nasıl hareket etmesi lâzım geleceğini ve bazı zaman saraydaki ziyafetlere dâvet olunursa gidip gitmemesi hakkında ne mütalâası olduğunu Paşasından sormuş.

İbrahim Paşa, hastalık ve ölüm gibi bir hal olursa saraya gitmesini fakat ziyafete dâvet olunursa katiyyen gitmemesini, kendisi uzak yerlerde iken dâvetin münasip olmadığını ve kardeşinin¹⁰ böyle bir teklifte bulunmamasını ve kendisi *İstanbul*'a geldikten sonra nasıl münasip ise öyle yapılacağını Valide sultanın vefatından evvel şehzadenin düğününde ve Valide sultanın sağlığında kaç defa dâvet olup gitmediğinden şimdi onun ölümünden sonra gitmenin hiç münasip olmayacağını zikr ile Saadetlû başınız için bundan sonra dahi bizim rızamız üzere olup biz anda değil iken ziyafete ve dâvete varmıyasız diye kat'î cevap vermiş zevcesinin ancak ölüm ve hastalık ziyaretlerinden başka hiç bir suretle saraya gitmemesini zevcesine bildirmiştir.

İbrahim Paşa'nın zevcesine yazdığı mektuptaki tavsiyeleri sebebiyle hanımın, Padişah kızı olmadığı anlaşılacağı gibi *Kumkapı*'da 939 h 1532 m'de yaptırmış olduğu cami dolayısıyla bu hanımın adının Muhsine olduğu ve Muhsine Hatun mahallesi bulunduğu da malûm oluyor¹¹. Mektupta dikkate şayan bazı ibare ve cümleler olduğundan bazı yerlerin tetkiki için mektubun bir kısmını aynen naklediyorum:

"... Mektub-ı şerifinizde şehzadelere ve harem-i saadet taallûkatından birine anun gibi (yâni valide sultanın ölümü gibi) bir ârıza-i takdir oldukta hatırların varup sormak hususunda rızamız ne yüzden idüğün istifsar buyurmuşuz ve hem bazı vakitte saray-ı âmirede ziyafet ve dâvet oldukta siz dahi varup anda bilece bulunmak için *karındaşımız*¹⁰ sizi bizden dilek eyledüklerin işaret buyurmuşuz. Hak celle ve âla dergâhından gece ve gündüz duamız ve hacetlerimiz budur ki Pâdişahımız hazretlerinin bir gününü bin eylesün ve şehzadeleri ve sair harem-i şerifleri mensuplarına dahi ömr-i tavil erzânî edip dünya durdukça berkarar ve paydar olsunlar ki onlara dünyada zerre miktarı hâle geldüğün istemeziz, ama sağlık ve sabruluk bu dünyada olanlara lâzım bir mânadır; Hak Teâlâ anlardan ırağ eylesün; bize ol günleri göstermesün. Eğer anun gibi ittifak bir arızaları ola, siz dahi varup görmek lâzım gele, rızamız bunun üzerinedir ki varup göresiz; ama ziyafet ve dâvet oldukta varmak münasip değildir,

¹⁰ *Hadikat ül Cevami c. 1 s. 28* ve Mimar Sinan'ın *Tezkiret ül Ebniye veya Tezkiret ül Bünyan* (Topkapı sarayı arşivi defteri numara 1461).

¹¹ İbrahim Paşa mektubunda kime karındaşımız diyor? *Karındaşımız* dediği zat, İbrahim Paşa'ya, zevcenin saraya gönder diyecek kadar söz sahibi olduğuna göre bu bizzat Pâdişah olmalıdır.

حضر خاتون المغننه

ادام الله تعالى عزها وزاد عصفها

حقیقتهای غریب و تسلیات مایات کوهنار که کفر محبت و اتحاد دن فایضه یایح اولور قوافل اشواق و رول
اشتیاق بره آنخاف و اهدوی قلند قونشکن مرهوض مجانبه و انباشتاقانیه بود که عایا بوجانبه مکتوب شریکیز کونور و ب
منهوم در زبانون محبت و سلامتک معلوم اولوقه در کماه حقه فراوان سکر براد اولوقه انواع سرور و اضاف جویز
ماصل اولوی و ذکر اولان مکتوب شریکیزده بوجانبون خیلدن برو مکتوب وارمردنی اشعار اولمشق روشن ضعیفکن
حقیق اولماکه هنر یانه بو طرفدن نامه محبت کونور بلکه قصور اولما یوب بو نون سابق دایمی مکتوب کونور لوب
صفا مانی تک غلو غنایله قرناش لیمین الدین فتح انور کیز قلند لک احوالی مفصل یایوب صونیزی نام مکلان جناب
شریکیز جابنه ارمال اولمشق ایبری فایا بونوی کونور و مکتوب اوله وار نون اوله کونور مشور و مکتوب
کسنه خیدار دکلدرد و لغو باد شاه عالمه ، حضرت لیکدایمی معلوم شریکیزی اولما یوب بزی صنوز دایر کوزده
تصور ایدر لر بز خود حق مل و علانک عون و منایله و باد شاه حضرت لیک بن خلی و حضرت دایمی بر کاتله
قرناش لیمین الدین خجده قلند رفیع ابدوب دین هلام غیر نون انور و کله دایمی قایمت کلابوب آتی جهان خرنیک بوزی
صونه و غیرتیه و ساد اولما باد شاه حضرت لیک یولنه باشز و مانوی هذا ایوب کونون کوز دایمی ایرویه بوریوب
نیک کماله تبویزه برایکی منزله قالمشدر قرناش لیمین خود خراسانه جتوب کیدوب باشی قومی اولمشدر ایدر که
دایما بوجانبی صیر دعادن فراموش بور میاسز که انشاد الله الاغز من بعد دایمی انواع فتح و فتوح اولمش اولان آیین شهر
ماصل اولوب کوصانع و سام دونوب دینا بر شریف شرف فرا کزله مشرف و مستقیم اولان مقبر اولمش اولان آیین شهر
ویدما مکتوب مکتوب شریکیزده جنت مکان فرود و شمشین مرجه و الله سلطان حضرت لیک وفاتیه وارد و مکتوب ایچون
بوجانبون عذر لر دیشین سز امدی حق عظیم و علام مدر که بو واقعه اولالان برو مکتوب شریکیز کلجه اکین هر کما
مجبوردم که نامه وار ماش اولاسز بو خاطر من بر عظیم تشریش اولمشدی حق عالی دینده سز بو خود ارمغر
ایسون که بو مکتوب کلوب وارد و مکتوب ملو نزل اولوقه بو کوم برنه مکتوب سزه شولقد رد عالر ایلمدم که بی خواد بو کار
حضرت لیک عز حضور لر نه بو اصل جهابدین فرزاره و کزاکر وار ماش اولابود کز حضور شریکیز بو جهابد
الغیه قلوب دایما شرمده اولما قلند عالی اولمشدن ذیبا بو بر حالت در ایچیم بفسنه بکیز صداقت و مروت و قدیم محبت
بو کله معلوم اولور کتی بو اصل وقتیه بو تباخج دینده فایده کبی مکلده بولور حق نای دینده و آخر تیه سزدن راضی شاکر
اولسون که بوزی بو اصل شیده زدن خلاص ایلدو کزده م ذکر اولان مکتوب شریکیزده شهزاده لر و خرم سادیت سلفا تن
شاید نه وارب صورتی خصوصیه راضی نه بوزده نو کون ایستیار بر می سز

Ibrahim Paşanın 940/1534 de Tebriz civarından zevcesine gönderdiği mektubun baş kısmı

البيوت لم يصبها من الموت
 حضور تبریک عن حضور زین العابدین قویا و ذکر او از ما پیش او بود که حضور تبریکها در وقت
 الفقه بود و این ترمین اولی است مانی او نیز بدین در این حالت یکدیگر بنشیند یکی زن صاحبت و بزرگ فدیغ مکر
 بود که سلم او در کتی بر صل و فدیغ بود و یک دیاد و فدیغ کی صاحب بر نور حق شای دیاد و اختره سزدن راغنی تان
 اولسون که بری بر صل بنده بودن خلاص بود که دم ذکر او نان کتب شکر کرده بنهاد و بره و حج سادق شفا تان
 بود که کسی بر دینه تدبیر دادند و حاضرین بر صل صورتی حضورشان رضا بریزد خودی کتبش بر پیش بر
 دم حضور فدیغ بر می دارد و در وقت دعوت اولی است ترحمی و بر آینه کج بر رفت کجی قول تو شری بودن
 دلت ایله و کلین اناریت بر پیش سر حق بیاد و ده که حضور یک کج و کونر کج حاضر و جاکر بر بود با و تا هر حضور اولک
 بر کونین بیک ایسون و بنوا ده بری و سایر خرم نوبیاری سنسینا کج که حاجی هر قول بر نیانی ایوب و با دوز و دخی بر قوز
 و با چار او سوزنیک که الایله دیاد و فدیغ خدی یک خلال کلا کونین سنیز اما صاحبی و حضور اولی اولی سوز شای
 بر وقت در حق تالی ایرون ایوان ایسون بود اول کونری کونین سنسینا کج که او کسی اتاق بر ما بر شری اولی سوز شای
 وارید کونین کونین کلار رضا نوبیک اولی که در کور کور است اما صاحبت و دعوت اولی و فدیغ وارقی صاحب کلاد بر
 وارید سنیز قونین سوزن بود حاجی بیک ایله کونین کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد
 انشار اینه اولی سنسینا وارید کونین اولی و سن صاحب کج بر بزم اولی و هم سنسینا کج که سنسینا کج که سنسینا کج که
 معلان حضور کونین مهر بر زمانه قیاد و فدیغ دعوت اولی کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد
 شایله و یاد و فدیغ وارید کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد
 بر وقت حکومت انایوب دور سنیز سوزن کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد
 سوز کونین راضی رسولن ساندو انایوب کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد
 وارید سنسینا انایوب کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد
 اولی و صل ایله کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد
 اولی و صل ایله کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد کونین کلاد

بر بجه ایله ایله ایله ایله ایله ایله
 بر بجه ایله ایله ایله ایله ایله ایله

ایستاده
 ایوهجه

5860

نور دیده فتح البین تفریح العباد فی حیات
الکون و زینة الدنیا و جوارح قلوب قلمه و عظیم
شرفا بنه

حضرت خواجه

ادم الله تالی قلمها و زادن عفتها

در در نیلما ت و انیفات غیر بار و غیر نیلما ت را کلبان مهر شار کمنفی محبت و اتحاد دوت
ناتی اولور تو افلی اشواق و در و اهل اشتیاق بر له الخاف و اهدی قلند قد ندر هر که حضرت
شرف نر نه انما به مجله بود که هایلر بر جانیک کیفیت اهر اندن استیجار اولور سه
محمد الله والمنه مبارک همکنر ایله صحت و سلام اولوب کیجه و کوفت زردیند اونیکنر
مشاهدن سنه کماله اشتیاق ایله مشتاق و آرزو مند بلنه جناب حق جل و علا در جهان
نفع و نیاز ن بود که مشاهدن بقایا منقلب کنر خیر له مقدر و مستر اولوب بوقلب تفریره
اشواق سوور لرو حبور حاصل اولو آیین یا معین و سفر اهر اندن صورت لور سه شاه مشهور
عساکر اسلام ایله مقابله ایلکه قدری او عاضیق قاجرب همدان نام شهر و کنی قوروب
جبه خانه سن و سایر اسبابلرین و کوب کندوبی جغوب بکشن اولوب کیدوب
مشهور و مهترم اولوب بر انشاده تیش ایشمکین دولتمو پادشاه عالم مدار حضرتلر
اولکلر نه دو شوب اول صطدان بعد اذ فتحته غرضت بلوب اوزر نه دار لاه اولوبی
حق جل و علا نلک عون و عنایق ایله تو ایمی و لواحق ایله فتح اولوب بر بنجه او ایسارک
و اما ملوک مزار لری زیارت و احیا اولوب شمد بلك انن ساسکی اطلاق اولور نلک
الحمد لله والمنه که بود فعه بزم المزدن بر بنجه ولایتلر و مملکتلر فتح اولوب بر کشته نلک
دینی برزی قضا موب بود جمله بوز اطفوی حاصل اولوبی که بر زمانلر بر کسیند
اولمن کلدر اصبذ در که دایما خیر و عادن فراموش بوریمه سز و اخبار سازه
سلامتکری مکتوب شرفیکر ایله بر جاشه اعلام ایلمکدن خالی اولمیه که انواع مستر
و شادمانی حاصل اولور زاده نلک لار شهر انما

بیتا لری بر بنجه
بیتا لری بر بنجه

محمد حسن
ابیم

varmıyasız; *karındaşımızdan* biz dahi dilek ederiz ki biz bu asıl uzak memleketlerde iken size anda bunun gibi nesne teklif eylemiyeler. İnşâallahül eaz sıhhatle varıldıkta ol vakit münasip nice ise öyle ola ve hem malûmunuzdur ki şehzade hazretlerinin ¹² düğünü oldu (valide de) sultan hazretleri merhume zamanında kaç defa dâvet olundunuz da varmadunuz, dahi şimdi Sultan hazretleri vefatından sonra ziyafete veya dâvete varıcak anları sevmemek fehmolunur; sonra bî huzur olursuz şimdiye değin bir an bizim rızamızdan taşra bir kadem hareket etmeyip durursuz, sizün hüsn-i âdetinizden ve huyunuzdan her veçhile râzı ve hoşnuduz, yerler ve gökler dahi sizlerden razı olsun. Saadetlû başınız için min bâd dahi bizim rızamız üzere olup biz anda değilken ziyafete ve dâvete varmıyasız. İnşaallahül eaz biz dahi az zamanda hayır duanız berekâtiyle yüz aklıklarla gerü dönüp varduğumuzda münasip görüldüğü üzere amel oluna..”

İbrahim Paşa kendisi seferde iken zevcesinin ziyafete dâvet edilse dahi katiyyen icabet etmiyerek saraya gitmemesini ve ancak tâziyet ve hastalık sebebiyle gidebileceğini ve seferden avdette nasıl icap ederse öyle yapılacağını beyan ediyor; İbrahim Paşa'nın mektubundaki ifade tarzı kendisinin kıskanç olduğunu zannettiriyor. Mektupta zevcesini saraya dâvet eden *karındaşım* dediği zat eğer Pâdişah değilse kim olabilir? İbrahim Paşa'nın seferde iken zevcesinin saraya gitmesini istememesi zannıma göre Fatih'in vezirâzamı Mahmud Paşa'nın başına gelen hâdise gibi bir olayı önlemek için olmalıdır. Malûm olduğu üzere Mahmud Paşa *Ağrıboz* seferinde bulunduğu sırada Paşa'nın güzel olan ikinci karısı Fatih Sultan Mehmed'in oğlu Mustafa tarafından bir gece alıkonulmuş. Mahmud Paşa seferden avdet edince bunu haber alarak karısını üç talâk ile boşamıştı ¹³.

Takriben altmış beş sene evvel cereyan eden ve unutulmayan bu hâdiseden dolayı İbrahim Paşa'nın saray muhitini ailesi için itimada lâyük görmemiş olduğu anlaşılıyor. Bu hal belki katlinin sebeplerinden birisidir. Yukarıdan beri verdiğimiz malûmat İbrahim Paşa'nın Pâdişah damadı olmadığını ve zevcesinin adının Muhsine olduğunu açık olarak göstermektedir.

¹² Bahsedilen şehzadenin Kanuni Sultan Süleyman'ın büyük oğlu Mustafa olduğu anlaşılıyor.

¹³ Bu hususta Belleten'de (sayı 112 sene 1964) yayınlanan “Fatih'in vezirâzamı Mahmud Paşa ile şehzade Mustafa'nın araları neden açılmıştı? isimli makale-mize bakılsın.

